

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národní pedagogický institut ČR/IPs Podpora krajského akčního plánování/P-KAP/srpen 2020

PODPORA KOMPETENCÍ K PODNIKAVOSTI, INICIATIVĚ A KREATIVITĚ

MANAŽERSKÉ SHRNU TÍ VE FORMÁTU „PROČ? – CO? – JAK?“
SWOT ANALÝZA OBLASTI INTERVENCE

II. a III. část pojetí tematické oblasti intervence ve verzi pro decizní sféru
vzdělávací politiky České republiky

II. Manažerské shrnutí pro oblast Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě

PROČ je tato oblast důležitá

Žijeme v dynamickém světě. Rozvíjející se kapitalismus přináší svobodu, s kterou je však spojen i tlak na větší **zodpovědnost** každého z nás a **proaktivní přístup**.

Se zrychlujícím se technologickým pokrokem se **mění i trh práce**, který vyžaduje stále větší **flexibilitu**. Přichází čtvrtá průmyslová revoluce, tzv. **Průmysl 4.0 (resp. Společnost 4.0)**, který je spojen s rozmachem automatizace a robotizace, a předpokládá se, že v nejbližších dvou desetiletích v ČR zanikne nebo se výrazně změní téměř polovina dnes známých pracovních míst (dle studie OECD – Employment Outlook 2016). Ruku v ruce s tím přichází i jiný pohled na život a jeho potřeby.

Aby byli mladí lidé schopni na **přicházející změny včas reagovat**, je zapotřebí, aby na sobě neustále pracovali a rozvíjeli své klíčové kompetence. **Jednou z 8 klíčových kompetencí pro celoživotní učení** je podle tzv. Evropského referenčního rámce také **kompetence k podnikavosti**.

CO tuto oblast charakterizuje

Kompetencí k podnikavosti se rozumí schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Jejich podstatou je tvořivost, kritické myšlení a řešení problémů, iniciativa a vytrvalost a schopnost spolupracovat s ostatními s cílem plánovat a řídit projekty, které mají kulturní, společenskou nebo komerční hodnotu.

Evropský referenční rámec (příloha Doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní učení), aktualizovaná verze 2018¹

V projektu P-KAP chápeme oblast kompetencí k iniciativě, kreativitě a podnikavosti v nejširším slova smyslu, tedy jako **proaktivní přístup jedince k uplatnění** na trhu práce i v rámci občanského života. Správné uchopení těchto kompetencí vede k zajištění potřeby **seberealizace** (při využití silných stránek jedince).

Podnikavost a související kompetence vycházejí z podnikatelských přístupů, lze je však uplatnit nejen v komerční sféře, ale také v neziskovém sektoru a v občanském životě. Podpora rozvoje těchto kompetencí se dá shrnout pod pojem výchova k podnikavosti (dále VkP), používaný i odbornou veřejností: **Výchova k podnikavosti (VkP) zahrnuje všechny výukové nástroje a metody směřující k posílení (rozvoji) kompetence k podnikavosti.**

Co se týče **obsahu** vzdělávání, součástí VkP je oblast **světa práce – ekonomické vzdělávání a nauka o podnikání** (vč. problematiky **etiky v podnikání**) a také oblast **společenské odpovědnosti** (z pohledu firmy, sociálních projektů i z pohledu jednotlivce, tj. ve smyslu dobrovolnictví).

Výchova k podnikavosti je však zejména o rozvíjení **kompetence k podnikavosti jako klíčové kompetence**, a to rozvojem dílčích kompetencí či schopností (dovedností):

- **kritické myšlení** – tj. schopnost orientovat se v informacích a vyhodnocovat je
- **vidění příležitostí, iniciativa a proaktivita** – tj. schopnost aktivně vyhledávat vhodné příležitosti a využívat je
- **kreativní myšlení a tvořivost** – tj. schopnost přicházet s nápady a dále je rozvíjet

¹ Evropský referenční rámec, PŘÍLOHA návrhu doporučení Rady o klíčových kompetencích pro celoživotní učení, str. 6 (2018) <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/CS/COM-2018-24-F1-CS-ANNEX-1-PART-1.PD>

- **strategické myšlení a plánování** – tj. kombinační schopnosti, schopnost zpracovat nápady do podoby záměrů, schopnost předvídat a dlouhodobě plánovat
- **leadership a týmová práce** – tj. vedení lidí a schopnost práce v týmu
- **seberealizace a sebehodnocení s důrazem na rozvíjení silných stránek** – tj. identifikace silných (a slabých) stránek jedince a práce s nimi
- **flexibilita** – tj. schopnost přizpůsobovat se změnám
- **vytrvalost a smysl pro zodpovědnost**
- **přijímání rizika** – tj. schopnost vyhodnocovat a akceptovat přiměřené riziko
- **finanční a ekonomická gramotnost** – tj. schopnost vidět věci ve finančních souvislostech

Naším pohledem na tuto oblast jsme v souladu s **Evropským rámcem kompetence k podnikavosti („EntreComp“)**², který hovoří o 15 kompetencích rozdělených do 3 kategorií (Nápady a příležitosti, Zdroje, Do akce). Evropský rámec dále jednotlivé kompetence rozpracovává do výsledků učení na jednotlivých úrovních rozvoje (8 úrovní u každé kompetence). S tímto rámcem budeme v průběhu projektu dále pracovat a k jednotlivým úrovním kompetencí přiřazovat příklady dobré praxe.

JAK je nevhodnější tuto oblast rozvíjet a podporovat

Podnikavost, iniciativu a kreativitu lze ve školách rozvíjet v několika základních rovinách:

- **teoretickou přípravou** – tj. zejména ekonomické vzdělávání, svět práce
- **zážitkovým / zkušenostním učením** – tj. praktická cvičení zaměřená na rozvoj kompetencí k podnikavosti ve výuce (soft i hard skills), zapojení žáků do realizace různých projektů a aktivit školy, realizace projektových dnů a dalších jednorázových aktivit, spolupráce s odborníky z praxe (exkurze do firem a podnikatelských hubů, besedy s podnikateli, odborníky ve výuce...)
- **komplexními nástroji** – tj. např. realizace fiktivních či reálných firem, propojení problematiky s odbornou praxí či odborným výcvikem

Na nejvyšší (ideální) úrovni využívá škola k rozvoji podnikavosti všechny dostupné nástroje a podnikavost je rozvíjena jako **klíčová kompetence** napříč všemi předměty.

² The European Entrepreneurship Competence Framework (EntreComp), Evropská komise 2016
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1317&langId=en>

III. SWOT analýza za oblast

Silné stránky (strengths) zejména škol	Slabé stránky (weaknesses) zejména škol
<ul style="list-style-type: none"> • VKP vede k rozvoji kompetencí důležitých pro život • Aktivizační (interaktivní) metody rozvíjí žáky po stránce znalostí, dovedností i postojů • Díky VKP se rozvíjí i ekonomická gramotnost mladých lidí - Existují příklady inspirativní praxe: <ul style="list-style-type: none"> • Kompetence pro život – metodologicky konzistentní a v praxi široce ověřený program k rozvoji 6 měkkých kompetencí, včetně podnikavosti • Fiktivní firmy (CEFIF) • JA Studentská Firma • „Školní firma“ – zapojení žáků do zakázek realizovaných školou, propojení s odborným výcvikem/praxí, se zaměstnavateli a podnikateli, propojení školy s absolventy apod. • Organizace dalších aktivit na podporu VKP • Účast žáků na různých soutěžích • Pořádání charitativních akcí žáky škol • Pořádání jiných akcí školy žáky (např. školní ples, den otevřených dveří, turnaj, soutěž apod.) - Některé školy zavádějí nové trendy: <ul style="list-style-type: none"> • Rozšiřování projektového způsobu výuky - Zavádění inovativních metod výuky 	<ul style="list-style-type: none"> • Časové nároky na učitele při přípravě některých akcí • Časová a finanční náročnost realizace některých akcí • Nedostatečná znalost/využití/sdílení již existujících programů na podporu podnikavosti a dalších kompetencí • Reálné podnikání žáků ztěžuje současná legislativa - Nedostatky některých škol, ředitelů a pedagogů: <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné zaměření na rozvoj klíčových kompetencí • Nízká vzdělanost učitelů v této oblasti • Nepodnikaví učitelé • Neochota ředitelů / učitelů měnit zaběhnuté postupy a metody - Nezájem ze strany některých žáků, neochota vzdělávat se v této oblasti

Příležitosti (opportunities) škol i celého systému	Hrozby (threats) škol i celého systému
<ul style="list-style-type: none"> - Příležitosti pro rozvoj oblastí: <ul style="list-style-type: none"> ● Evropský rámec kompetence k podnikavosti – definice + různé úrovně ● Zaměření některých dotačních programů na podnikavost v posledních letech – např. výzva č. 54, šablony ● Mezinárodní projekty na podporu podnikavosti (např. E-cool, InnoSchool apod.) ● Kultivace ekonomického vzdělávání ve školách – učitelské iniciativy, MOV... ● Kompetence k podnikavosti v KAP (I-KAP) / MAP ● Aktualizace / Revize RVP ● Průmysl 4.0 / Společnost 4.0 – větší tlak na rozvoj klíčových kompetencí ● Projekty a aktivity soukromých firem a organizací - Příležitosti k rozvoji VkP pro střední školy: <ul style="list-style-type: none"> ● Dotační programy na vzdělávání v oblasti podnikavosti, projekty krajských akčních plánů a jejich implementace ● Rozšíření metodické podpory ● Kurzy DVPP zaměřené na VkP, mentoring a metody koučování ● Rozvoj inovativních metod výuky (vč. inspirace z alternativních pedagogických koncepcí) ● Soutěže různých organizací ● Inspirace z aktivit na základních školách ● Tandemová výuka, informální učení (předáváním zkušeností) ● Zapojení odborníků z praxe, spolupráce se sociálními partnery ● Žákovské / studentské iniciativy ● Stáže pro učitele a žáky ● Projekty realizované propojením vzdělávacího spektra MŠ - ZŠ - SŠ - VOŠ - VŠ ● Rozvoj digitálních technologií pro použití ve výuce ● Rozvoj kariérového poradenství na školách ● Mezinárodní projekty a spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> - Hrozby pro oblast jako takovou: <ul style="list-style-type: none"> ● Školy nezajistí financování aktivit na podporu kompetencí k podnikavosti po skončení evropských dotačních programů ● V rámci revize RVP a při jeho implementaci nedojde k posílení rozvoje kompetence k podnikavosti ve školách ● Změna priorit státní vzdělávací politiky – zaměření na jiné oblasti (znalosti místo kompetencí) ● Změna legislativy – zpřísnění podmínek pro realizaci některých aktivit (např. podnikání při škole apod.) - Důsledky malého zaměření na VkP: <ul style="list-style-type: none"> ● Nedostatečně rozvinuté kompetence mladých lidí pro uplatnění na trhu práce

Silné stránky a příležitosti v uvedené SWOT analýze poukazují na značný rozvoj VkP v posledních letech. Výsledky analýzy poukazují také na nedostatek metodických materiálů pro podporu VkP, resp. na nedostatečnou informovanost, využívání a sdílení vytvořených materiálů. Slabinou je také nepodnikavost samostatných učitelů i žáků. Obecně v České republice neexistuje určitá národní strategie, na které by mohla VkP stavět. I bez této strategie lze však na rozvoji VkP pracovat, významně by k rozvoji této oblasti ve školách mohla pomoci i revize Rámcových vzdělávacích programů, samotný projekt P-KAP a také některé implementační projekty krajských akčních plánů.

Jak pomoci silných stránek využít příležitosti? (S-O hodnocení)

- Propojit Evropský rámec kompetence k podnikavosti s příklady inspirativní praxe – popsat tímto způsobem jednotlivé úrovně
- Předávat zkušenosti inspirativní praxe na další školy, podpořit informální učení a tandemovou výuku
- Podpořit vznik tzv. podnikavých škol („školních firem“), které dokáží propojit VkP s odborným výcvikem a hospodářskou činností školy (návlek skutečného podnikání, a to zejména v oborech, u jejichž absolventů existuje vysoká pravděpodobnost, že budou řemeslo vykonávat v rámci samostatně výdělečné činnosti)
- Vytvořit komplexní úlohy zaměřené na podnikavost v projektu MOV
- Zapracovat zkušenosti z VkP do RVP při revizích, napojit na výstupy projektu Kompetence pro život a další

Jak využít příležitosti k odstranění slabých stránek? (W-O hodnocení)

- Vytvořit metodické a výukové materiály pro školy v ČR
 - na základě Evropského rámce kompetence k podnikavosti
 - využít učitelských a žákovských iniciativ
- Vytvořit databázi stávajících metodických a výukových materiálů, které vznikly v rámci různých projektů v posledních letech.
- Vzdělávat a rozvíjet učitele v oblasti VkP, začít už na pedagogických fakultách
- Realizovat projekty (i evropské) zaměřené na podporu podnikavosti, díky kterým budou moci školy získat finanční podporu pro své aktivity

Jak využít silné stránky k odvrácení hrozeb? (S-T hodnocení)

- Osvěta tématu – sdílet příklady inspirativní praxe, komunikovat možné negativní důsledky malého zaměření na tuto oblast.

Jak snížit hrozby ve vztahu k slabým stránkám? (W-T hodnocení)

- Sjednotit strategie směřující k podpoře kompetencí k podnikavosti a posílit důležitost tématu na školách
- Zdůraznit toto téma při revizích RVP, posílit rozvoj podnikavosti jako klíčové kompetence